

Bildik, Y. (2022). Mustafa Kutlu'nun "Ya Tahammül Ya Sefer" adlı hikâyesinin Arapçaya çevirisindeki deyimlerin eşdeğerlik bağlamında incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(42), 401-436.

DOI: 10.21550/sosbilder.981617
Araştırma Makalesi / Research Article

MUSTAFA KUTLU'NUN "YA TAHAMMÜL YA SEFER" ADLI HİKÂYESİNİN ARAPÇAYA ÇEVİRİSİNDEKİ DEYİMLERİN EŞDEĞERLİK BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Yusuf BİLDİK*

Gönderim Tarihi / Sending Date: 11 Ağustos / August 2021

Kabul Tarihi / Acceptance Date: 19 Eylül / September 2021

ÖZET

Toplumların tarihini oluşturan en önemli unsurlardan birisi dil, dilin vazgeçilmez unsurlarından birisi de deyimdir. Mecaz anlamda kullanımı daha yaygın olan deyimlerin başka dile çevirisi diğer çevirilere kıyasla daha zor olabilmektedir. Bu zorluğu aşmanın en önemli yöntemi, her iki dile de hâkim olmaktır. Böylece çevirmen, kaynak metindeki deyimın hedef metne en uygun şekilde çevirisini yapabilir. Bu çalışmada, Türk hikâyeciliğın son dönem yazarlarından Mustafa Kutlu'nun "Ya Tahammül Ya Sefer" adlı hikâyesinin Muhammed Süleyman tarafından Arapçaya yapılan çevirisindeki deyimler incelenmiştir. Kaynak kitaptaki deyimler tespit edilerek Arapçasında bu deyimlerin çevirileri ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma çeviri teknikleri uzmanı Mona Baker'ın deyim çevirisi stratejileri çerçevesinde yapılmıştır. Deyimler Baker'ın çeviri stratejilerine göre sınıflandırılıp değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *deyim, Mona Baker, Mustafa Kutlu, çeviri teknikleri, eşdeğerlik*

* Dr., Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü, Konya / TÜRKİYE, ysfbildik@gmail.com

An Analysis of the Idioms in The Arabic Translation of Mustafa Kutlu's Story Book "Ya Tahammül Ya Sefer" in the Context of Equivalence

ABSTRACT

One of the most important elements that make up the history of societies is language, and one of the indispensable elements of language is idioms. Translating idioms that are more common in the metaphorical sense into another language can be more difficult compared to other translations. The most important method of overcoming this challenge is to master both languages. In this study, the idioms of the Arabic translation of Mustafa Kutlu's story "Ya Tahammül Ya Sefer" by Muhammad Suleiman, one of the last writers of Turkish storytelling, were examined. Idioms in the source book were identified and compared with translations of these idioms in Arabic. This comparison was made within the framework of the idiom translation strategies of Mona Baker, a specialist in translation techniques. Idioms were classified and evaluated according to Baker's translation strategies.

Key Words: *idiom, Mona Baker, Mustafa Kutlu, translation strategies, equivalence*

Giriş

İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren yakın temas içinde olan Türk ve Arap medeniyetleri zengin bir dil yapısına sahiptir. İki medeniyet arasındaki etkileşimi sağlayan ve bir köprü vazifesi gören unsurlardan biri de tercüme faaliyetleridir. Çeşitli tanımları olmakla birlikte çeviri, bir dilden diğer dile aktarma, tercüme etme olarak tarif edilen bir kavramdır (Akalin vd., 2011: 525). Çeviri yapılırken dikkat edilecek hususlardan birisi, ulusların temelini oluşturan kültürel olguların göz ardı edilmemesi gelmektedir (Üçgül, 2013: 132). Bir dilin kültürüne ait mesajları kısa ve net bir şekilde iletme gücü bulunan atasözü ve deyimlerin tercüme edilmesi, çeviri faaliyetlerinde sıkıntı yaşanan kısımlardandır. Deyim çevirileri çoğu zaman metin çevirisinden daha zor olabilmektedir (Aslan, 2021: 342).

Deyim, sözlükte “genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine öz bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir” olarak tanımlanmaktadır (Akalın vd., 2011: 651). Çotuksöken ise deyim tanımlarken “En az iki sözcükten kurulan, sözcükleri anlam değişmesine uğrayıp, yeni bir anlam kazanarak kalıplaşmış söz öbekleri” ifadelerini kullanır (Çotuksöken, 2004: 83). Hasan Akdağ deyimleri atasözünden ayıran özelliği “Deyimler bir duyguyu bir düşüncüyü bir kavramı hoş ve çekici bir şekilde ifade eder. Atasözleri ise daha çok ders vermek, yol göstermek için kullanılır. Bundan dolayıdır ki, ‘Çayı görmeden paçaları sıvama’ atasözü olduğu halde ‘Çayı görmeden paçaları sıvamak’ deyimdir. Çünkü birinci söylenişte öğüt, ikincide ise benzetme vardır.” şeklinde ifade etmiştir (Akdağ, 1999: Yazarın Önsözü). Arapçada deyim kavramı atasözünden ayrı bir kavram olmayıp her ikisi de mesel (مثل) terimi ile karşılanmaktadır (Doğru, 2011: 14). Mesel kelimesi sözlükte eşitlemek, aynı ve benzeri olmak anlamlarına gelmektedir (İbn Manzûr, t.y.: 11/612). İstilah olarak ise mesel; ataların yüzyıllar boyunca edindikleri tecrübeleri nasihat ve öğüt içeren kalıplaşmış, benzer durumlarda kullanılmak üzere nesilden nesile aktarılan özdeyişlerdir (Durmuş, 2004: 293). Her toplumun kendi geçmişi ve kültür birikimi farklı olduğundan bununla bağlantılı olarak halkın kullandığı deyimler de farklılık göstermektedir. Bu nedenle deyimlerin başka bir dile çevirisinde zorluklar ortaya çıkmaktadır. Deyimlerin çoğunlukla mecaz anlamda kullanılması da bu zorluğu daha belirgin hale gelmektedir. Çeviri bilimde eşdeğerlik hususunda bazı metotlar geliştirmiş olan Mona Baker bu konuda karşılaşılan zorlukları şu başlıklarda ifade etmiştir:

- a. Bir deyim ya da kalıp ifadenin hedef dilde eşdeğer karşılığının olmaması
- b. Bir deyim ya da kalıp ifadenin hedef dilde benzer bir karşılığı olması, ancak kullanım bağlamının farklı olması
- c. Bir deyim ya da kalıp ifadenin kaynak metinde aynı anda hem gerçek hem de mecaz anlamda kullanılması

d. Deyimleri yazılı anlatımda kullanma geleneği, kullanılabilirlikleri bağlamlar ve kullanım sıklıklarının kaynak ve hedef dilde farklı olması (Baker, 1992: 68-70).

Mehmet Hakkı Suçin, deyim çevirisinde karşılaşılan sorunlar başlığı altına Baker'den farklı olarak metinde geçen deyimden farkında olmak maddesini eklemiştir. Suçin'e göre deyim çevirisinde yapılması gereken ilk şey karşılaştığı şeyin deyim olup olmadığını tespit edebilmektir (Suçin, 2013: 183).

Genel hatlarıyla karşılaşılan sorunlara bakıldığında eşdeğerlik ön plana çıkmaktadır. Eşdeğerlik sözlükte "*değer yönünden birbirine eşit olan, muadil*" şeklinde açıklanmaktadır (Akalin vd., 2011: 822). Bu kavram çeviri istilahi olarak kullanıldığında özgün bir metnin okuyucu üzerinde aynı etkiyi bırakabilmesi olarak açıklanabilir (Göktürk, 1994: 62). Çeviride bu kriterin, özellikle deyim ve atasözü gibi mecaz anlam içeren ve kültürel bir geçmiş barındıran sözlerde kullanılması daha önemlidir. Bu kriter gözetilmeden yapılan çeviri de sadece anlam gözetilmiş olabilir. Fakat hedef dilin okuyucusunda aynı etkiyi sağlayamaz (Dönmez, 2018: 20). Bu tür çevirilerde eşdeğerlik kavramı sadece *aynı-eşit* olarak değil, çevirinin hedef metinde aynı şekilde anlaşılması çabası olarak görülmektedir (Karavin, 2016: 141). Bu konuya örnek olarak الحديد بالحديد يُفكّ (el-Askerî, 1988: 1/345) örnek olarak verebiliriz. İki şey arasında güç dengesinin önemine dikkat çeken bu atasözü Türkçeye doğrudan tercüme edildiğinde "*Demir demirle yararılır*" anlamı elde edilir. Bu çeviri her ne kadar doğru bir çeviri olsa da okuyucuda kaynak metindeki etkiyi oluşturmayabilir. Ama bunun yerine çeviride "*Çivi çiviye söker*" atasözü (Çotuksöken, 2004: 28) kullanılırsa Türkçe metni okuyan kişide de aynı etkiyi bırakır. Aynı şekilde Türkçede iş isten geçti manası taşıyan "Geçti Bor'un pazarı, sür eşeğini Niğde'ye" atasözünü (Akalin vd., 2011: 918) Arapçaya مر سوق بُور ، فاذهب بجمارك إلى şeklinde okuyucuda Türkçedeki etkiyi bırakmaz. Ama Arapçada

pişmanlığı, o iş için artık geç kalındığını ifade eden الصيْفَتِ ضَيَّعْتُ اللين atasözü (el-Cezâirî, 2012: 39; Nâsîf, 2011: 72-73) kullanılırsa okuyucudaki etkisi de aynı olacaktır. Buradan yola çıkarak çeviri yapacak kişinin ilk olarak kaynak metindeki deyimleri tespit etmesi, ardından da hedef metinde buna en uygun karşılığı bulması gerekir. Çevirmen bunu yapabilmek için her iki dile de hakim olmalıdır.

Bu çalışmada son dönem Türk hikâyeciliğinin önemli isimlerinden Mustafa Kutlu'nun *Ya Tahammül Ya Sefer* adlı hikâye kitabının, Muhammed Süleyman tarafından Arapçaya çevirisinde geçen deyimler eşdeğerlik açısından değerlendirilecektir. Bu değerlendirme, Mona Baker'in deyim çevirisinde tespit ettiği dört strateji üzerinden yapılacaktır. Deyimler Baker'in tespit ettiği stratejileri göre tasnif edilmiş, her bölümdeki deyimler de kendi arasında alfabetik olarak sıralanmıştır.

1. Deyimlerin Çevirisinde İzlenen Stratejiler, Tespit Edilen Deyimler ve Arapçaya Çevirilerinin İncelenmesi

Daha önce de belirtildiği gibi deyim çevirisi normal metinlere göre daha zor olabilir. Çünkü kaynak metinde kullanılan deyim hedef metinde doğrudan karşılığı olabileceği gibi, bulunamayıp harfî çeviri yapmak da gerekebilir. Burada esas olan deyim içerdiği anlamı muhafaza etmektir. Bu nedenle deyim çevirisinde bazen birebir çeviri yapmak gereken yerler, bazen de tamamen farklı anlamda kelimeler kullanmak gereken yerler olabilir (Erkman Akerson, 1997: 82). Mona Baker'in önerdiği çeviri stratejileri ve açıklamaları şu şekildedir:

1.1. Anlamca Birebir Örtüşen Deyimler

Bu stratejide kaynak dildeki deyim, hedef dile aynı sözcükler kullanılarak yaklaşık olarak aynı anlamda çevrilir. Ama bu tür bir eşleşme çok sık gerçekleşen bir durum değildir (Baker, 1992: 72). Mustafa Kutlu'nun *Ya Tahammül Ya Sefer* hikâyesinin Arapçaya

çevirisinde bu stratejiye örnek olarak şu deyimler gösterilebilir: *Ağzını bıçak açmamak* deyimini *فمه والسكين لا تفتح* şeklinde; *Karıncayı incitmez* deyimini ise *لا يؤذي النملة* şeklinde tercüme edilmiştir. Her iki çeviride de kullanılan kelimeler birebir örtüşmektedir.

Deyim 1: Ağzını bıçak açmamak

Kaynak metin: Murat ağabeyin efkârlanması kötü, *ağzını bıçak açmaz* (Kutlu, 2020b: 52).

Hedef metin:.. أخي الكبير تفكيره سيء، والسكين لا تفتح فمه (Kutlu, 2020a: 52)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *ağzını bıçak açmamak* deyimini üzüntüden ya da başka bir nedenden dolayı söz söyleyemeyecek duruma gelmek demektir (Akalin vd., 2011: 47; Çotuksöken, 2004: 96). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak *السكين لا تفتح فمه* kalıbını kullanmıştır. *سكين* kelimesi bıçak (el-'Âyid vd., 2003: 632), *فتح* fiili açmak (İbn Manzûr, t.y.: 2/536), *فم* kelimesi ise ağız anlamına (el-'Âyid vd., 2003: 951) gelmektedir. Mübteda-fiil cümlesi haber şeklinde sıralanan kelimeler *ağzını bıçak açmıyor/açmaz* şeklinde tercüme edilir. Bu deyime karşılık olarak *لا يحرك ساكنا* kalıbı (Haşimoğlu, 2019: 90) da kullanılabilir.

Deyim 2: Araya girmek

Kaynak metin: Kocasıyla oğlunun *arasına girmeyecek*, konuşmanın sonunu bekleyecek (Kutlu, 2020b: 59).

Hedef metin:.. قررت، لن تتدخل بين زوجها وابنها، ستنتظر نهاية الكلام. (Kutlu, 2020a: 59)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *araya girmek* deyimini iki kişinin arasındaki bir işe karışmak, iki kişiyi uzlaştırma çalışmak ve bir iş yapılırken ona engel olacak başka bir şeyin çıkması ve geciktirmesi anlamları taşır (Akalin vd., 2011: 140; Çotuksöken, 2004: 110).

Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak ... تتدخل بين kalıbını kullanmıştır. تدخل fiili müdahale etmek, karışmak anlamlarına (İbn Manzûr, t.y.: 11/239); بين ise arası, arasında anlamına (Fîrûzâbâdî, 2005: 1182) gelmektedir. Birlikte tercüme edildiğinde kaynak metinde kullanılan deyim anlamına mutabık olarak *aralarına girmek, müdahale etmek* anlamı elde edilir.

Deyim 3: Bıyıkları terlemek

Kaynak metin: ... yamalı pantolonunu henüz çıkarmış, *bıyıkları yeni terlemiş*... (Kutlu, 2020b: 54).

Hedef metin: ... ما زال يخرج بنطاله المرقع، من جديد رشح شاربه... (Kutlu, 2020a: 54)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *bıyıkları terlemek* deyimini kimi zaman bıyığı terlemek şeklinde de karşımıza çıkmakta olup bıyıkların yeni çıkmaya başlaması anlamına gelir ve kişide gençlik evresinin başladığına işaret eder (Akalin vd., 2011: 330). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak من جديد رشح شاربه ifadesini kullanmıştır. جديد kelimesi yeni (el-'Âyid vd., 2003: 232), رشح fiili terlemek (İbn Manzûr, t.y.: 2/449), شاربه ise bıyığı (İbn Manzûr, t.y.: 1/491) anlamına gelmektedir. Motamot çevrilen deyimde eşdeğerlik sağlanmıştır. Fakat bunun yerine *gençliğin baharında* anlamına gelen في ريعان الشباب kalıbı (Karslı, 2017: 212) ve رداء الشباب kalıbı (Şimşek & Uzun, t.y.: 178), ya da doğrudan *delikanlı oldu, yiğitlik çağına erdi* anlamına gelen عض على ناجذه cümlesi (Akdağ, 1999: 287) de kullanılabilirdi.

Deyim 4: Biçilmiş kaftan

Kaynak metin: Yeri güzeldi, ferahtı, hastalar için *biçilmiş kaftandı* (Kutlu, 2020b: 43).

Hedef metin:.. مكانه جميل، منشرح، خلة مفصلة من أجل المرضى... (Kutlu, 2020a: 44)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *biçilmiş kaftan* deyimini bir işe veya bir kimseye bütünü ile uygun, elverişli anlamlarında kullanılır (Akalın vd., 2011: 331; Çotuksöken, 2004: 133). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak *خلعة مفصلة* kalıbını kullanmıştır. *خلعة* kaftan (Fîrûzâbâdî, 2005: 713-714), *مفصلة* ise *فصل* kökünden biçilmiş anlamına (el-'Âyid vd., 2003: 937) gelmektedir. Sıfat tamlaması formatında çevrilen bu kalıp tercüme edildiğinde kaynak metinde olduğu gibi *biçilmiş kaftan* anlamı elde edilir.

Deyim 5: Bir ayağı çukurda olmak

Kaynak metin: Babasının *bir ayağı çukurdaydı* (Kutlu, 2020b: 43).

Hedef metin:.. كانت إحدى قدمي أبيه في الحفرة. (Kutlu, 2020a: 44)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *bir ayağı çukurda olmak* deyimini çok yaşlanmış, yaşayacak çok az zamanı kalmış kimseler için kullanılan bir deyimdir (Akalın vd., 2011: 348; Çotuksöken, 2004: 134). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak *إحدى قدمين في الحفرة* kalıbını kullanmıştır. *إحدى* kelimesi *أحد*'nin müennesi olup bir anlamına (el-'Âyid vd., 2003: 74), *قدم* kelimesi ayak (Fîrûzâbâdî, 2005: 1147), *حفرة* ise çukur anlamına (İbn Manzûr, t.y.: 4/204) gelmektedir. Birlikte tercüme edildiğinde *bir ayağı çukurda* anlamı elde edilir.

Deyim 6: Birbirini yemek

Kaynak metin: İnsanların *birbirini yediği*, insanların alınıp satıldığı yerd (Kutlu, 2020b: 86).

Hedef metin:.. المكان الذي يأكل فيه الناس بعضهم، ويشتري فيه الناس ويباعون (Kutlu, 2020a: 83)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *birbirini yemek* deyimini iki veya daha fazla kimsenin birbiri ile sürekli uğraşp kavga etmesi ve anlaşmazlık içinde olması demektir (Akalın vd., 2011: 353;

Çotuksöken, 2004: 135). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak *يأكل بعضهم بعضا* kalıbını kullanmıştır. *أكل* fiili yemek anlamına (İbn Manzûr, t.y.: 11/19), *بعض* kelimesi ise bazı, bir kısmı anlamına (Fîrûzâbâdî, 2005: 637) gelmektedir. *هم* zamiri ile birlikte tercüme edildiğinde *birbirlerine yemek* anlamı elde edilir. Ancak bu kalıbın *يأكل بعضهم بعضا* şeklinde kullanımı daha uygun olurdu.

Deyim 7: Demir leblebi

Kaynak metin: Neler düşünmüştüm, her biri sekiz okka kelimeler, *demir leblebi* cümleler (Kutlu, 2020b: 114).

Hedef metin: *ما الأشياء التي فكرت فيها، الكلمات التي كل منها 8 أواق، جمل* (Kutlu, 2020a: 108).

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *demir leblebi* deyimini başa çıkılması güç, inatçı kimseler ya da başarılması çok güç işler için kullanılan bir deyimdir (Akalin vd., 2011: 621; Çotuksöken, 2004: 163). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak *القضامة الحديدية* kalıbını kullanmıştır. *قَضَامَةٌ* kelimesi leblebi anlamına (İbn Manzûr, t.y.: 12/488), *حديد* ise demir anlamına (Fîrûzâbâdî, 2005: 276) gelmektedir. Sıfat-mevsuf şeklinde gelen bu kalıp *demir leblebi* şeklinde tercüme edilir.

Deyim 8: Dilinin ucuna gelmek

Kaynak metin: Biz de genciz, diye *gelirdi dilimin ucuna* (Kutlu, 2020b: 13).

Hedef metin: *نحن أيضا كنا شبابا، كان هذا الجواب يأتي لطرف لساني.* (Kutlu, 2020a: 13)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *dilinin ucuna gelmek* deyimini bir şeyi söyleyecek duruma gelmek ve herhangi bir düşünceyle söylemekten vazgeçmek anlamına gelir (Akalin vd., 2011: 664; Çotuksöken, 2004: 168). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak *يأتي لطرف لساني* kalıbını kullanmıştır. *أتى* fiili gelmek (İbn Manzûr,

t.y.: 14/13), طرف kelimesi taraf, uç (Fîrûzâbâdî, 2005: 831), لسان ise dil anlamına (Fîrûzâbâdî, 2005: 1230) gelmektedir. Dilimin ucuna gelir şeklinde tercüme edilebilecek bu kalıp kaynak metinde kullanıldığı şekliyle motamot uyuşmaktadır.

Deyim 9: Eli ayağı kesilmek

Kaynak metin: Dedim ama *elim ayağım kesilmiş*, zangır zangır titriyorum (Kutlu, 2020b: 17).

Hedef metin: قلت ذلك بينما يدي ورجلي قد انقطعت، كنت أرفف بقوة. (Kutlu, 2020a: 17)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *eli ayağı kesilmek* deyiminin aslı eli ayağı buz kesilmek şeklinde olup güçsüz, dermansız kalmak anlamına gelir (Akalin vd., 2011: 776). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak *انقطعت يدي ورجلي قد انقطعت* kalıbını kullanmıştır. يد el (el-'Âyid vd., 2003: 1341), رجل ayak (İbn Manzûr, t.y.: 11/267), انقطع fiili ise kesilmek anlamına (Fîrûzâbâdî, 2005: 752-753) gelmektedir. Birlikte tercüme edildiğinde *elim ayağım kesildi* anlamı edilir ki bu kaynak metindeki deyim birebir karşılığıdır.

Deyim 10: Geçmişini kurcalamak

Kaynak metin: *Geçmişini kurcalamak* ziyan (Kutlu, 2020b: 13).

Hedef metin: من الخسارة العيب في الماضي. (Kutlu, 2020a: 14)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *geçmişini kurcalamak* deyimini geçmişini araştırarak kötü amaçlı kullanmak için birisiyle ilgili bilgi edinmek anlamında kullanılır (Akalin vd., 2011: 918). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak *العيب في الماضي* kalıbını kullanmıştır. عيب fiili kurcalamak, karıştırmak anlamına (Fîrûzâbâdî, 2005: 172); الماضي ise geçmiş anlamına (el-'Âyid vd., 2003: 1140) gelmektedir. Birlikte tercüme edildiğinde *geçmişini kurcalamak* anlamı edilir ki bu deyim birebir karşılığıdır.

Deyim 11: Gizli kapaklı

Kaynak metin: Sonra çayın dört mevsim *gizli kapaklı* bir yerlerde demlenir olması (Kutlu, 2020b: 101).

Hedef metin: بعد ذلك كون الشاي في المواسم الأربعة ينطهي في غطاء سري. (Kutlu, 2020a: 96)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *gizli kapaklı* deyimini başkalarına duyurulmadan, kimseye haber verilmeden yapılan iş ya da konuşma; açık, anlaşılır olmayan konuşma ve sözler içim kullanılan bir deyimdir (Akalın vd., 2011: 951; Çotuksöken, 2004: 201). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak *في غطاء سري* kalıbını kullanmıştır. *غطاء* kelimesi örtü, kapak anlamına (el-'Âyid vd., 2003: 897); *سري* ise gizlice anlamına (el-'Âyid vd., 2003: 618) gelmektedir. *في* harfi ceriyle birlikte tercüme edildiğinde *gizli kapak içinde* anlamı elde edilir. Motomat çevrilen bu deyimden eşdeğerliği sağlansa bile Arapçada böyle bir kullanım kaynak metindeki kastedilen manada kullanılmamaktadır. Bunun yerine gizlice anlamına gelebilecek *بعيدا عن* deyimini (Karlı, 2017: 129) ya da *تحت ستار\غطاء* kalıplarının (Karlı, 2017: 143) kullanımı daha uygun olurdu.

Deyim 12: Gözden geçirmek

Kaynak metin: Çantasını *gözden geçirdi*, saatine baktı, piposunu aldı, sekreterini çağırdı (Kutlu, 2020b: 106).

Hedef metin: أعاد النظر إلى حقيبته، نظر إلى ساعته، أخذ عودة سجائره، دعا سكريرته. (Kutlu, 2020a: 100)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *gözden geçirmek* deyimini bir şeyin ne olduğunu anlamak için ona iyice bakmak, incelemek; okumak, araç, motor vb.nin çalışıp çalışmadığını denetlemek anlamları taşımaktadır (Akalın vd., 2011: 977; Çotuksöken, 2004: 204). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak *إلى* kalıbını

kullanmıştır. Bu kalıp *gözden geçirmek* anlamında kullanılan bir deyimdir (Karlı, 2017: 75; Kaykânü, 2002: 25). Bu nedenle eşdeğerlik doğrudan sağlanmıştır.

Deyim 13: Göz göze gelmek

Kaynak metin: ... hele arada bir göz göze geldiklerinde dayanamıyor (Kutlu, 2020b: 32).

Hedef metin: وبالأخص عندما تأتي العين على العين لا تستطيع التحمل. (Kutlu, 2020a: 32)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *göz göze gelmek* deyimini bakışların karşılaşması anlamı taşıyan bir deyimdir (Çotuksöken, 2004: 205). Çevirmen hedef metinde bu deyim için karşılık olarak تأتي العين على العين kalıbını kullanmıştır. أتى fiili gelmek (el-³Âyid vd., 2003: 68), عين kelimesi ise göz anlamına gelmektedir. Birlikte tercüme edildiğinde kaynak metinde kullanılan deyimde olduğu gibi *göz göze gelir* anlamı elde edilir.

Deyim 14: Göz gözü görmemek

Kaynak metin: Sigara dumanından göz gözü görmezdi (Kutlu, 2020b: 7).

Hedef metin: لم تكن العين ترى الأخرى من دخان السجائر. (Kutlu, 2020a: 9)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *göz gözü görmemek* deyimini sis, duman gibi engeller yüzünden hiçbir şey görülmez olduğu durumlarda kullanılır (Akalin vd., 2011: 977; Çotuksöken, 2004: 205). Çevirmen hedef metinde bu deyim için karşılık olarak لم تكن العين ترى الأخرى kalıbını kullanmıştır. عين kelimesi göz, (Fîrûzâbâdî, 2005: 1218), رأى fiili ise görmek anlamına gelmektedir. Kullanılan kalıp tercüme edildiğinde *göz diğerini görmez haldeydi* anlamı elde edilir.

Deyim 15: Göz ucuyla bakmak

Kaynak metin: Fetanet göz ucuyla bakıyor (Kutlu, 2020b: 34).

Hedef metin: فتانت¹تنظر بطرف عينها (Kutlu, 2020a: 34)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *göz ucuyla bakmak* deyimini fark ettirmeden gözlemek, belli etmemeye çalışarak başını çevirmeden yandan bakmak anlamlarına gelir (Akalın vd., 2011: 977; Çotuksöken, 2004: 207). Çevirmen hedef metinde bu deyim için karşılık olarak تنظر بطرف عينها kalıbını kullanmıştır. نظر fiili bakmak (Fîrûzâbâdî, 2005: 484), طرف taraf, uç (el-'Âyid vd., 2003: 831); عين ise göz anlamına gelmektedir. ب harf-i ceriyle birlikte tercüme edildiğinde *gözünü ucuyla bakmak* anlamı elde edilir. Bu deyimde yine göz ucuyla anlamına gelen عين بنصف kalıbı (Karşlı, 2017: 133) da kullanılabilir.

Deyim 16: İçi sıkılmak

Kaynak metin: O anda neler hissettiğimi size şimdi anlatamam, bilemiyorum, *içim sıkıldı*, çok (Kutlu, 2020b: 45).

Hedef metin: ولا أستطيع الآن أن أشرح لكم الذي شعرت به في ذلك الأثناء، لا أستطيع أن أعرف، انقبض، داخلي كثيرا. (Kutlu, 2020a: 46)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *içi sıkılmak* deyimini bunalmak anlamına gelen bir deyimdir (Akalın vd., 2011: 1141). Çevirmen hedef metinde bu deyim için karşılık olarak انقبض داخلي kalıbını kullanmıştır. انقبض fiili قبض kökünden sıkılmak, daralmak anlamına (Fîrûzâbâdî, 2005: 651); داخل ise iç, iç taraf anlamına (el-'Âyid vd., 2003: 442) gelmektedir. Motamot çevrilen bu deyim *içim sıkıldı* şeklinde tercüme edilir. Fakat bunun yerine Arapça'da içi sıkılmak, daralmak anlamında kullanılan ضاق صدْرُه ya da ضاقتْ به السَّبُلُ deyimleri (Karşlı, 2017: 241) de kullanılabilir.

¹ Tercüme eserde geçen bu kelimenin doğru yazılışı فَطَانَةٌ şeklinde olmalıdır.

Deyim 17: Karıncayı incitmez

Kaynak metin: Avukat Yunus Bey, Erzurum'un eski ailelerinden, mazbut, Müslüman, *karıncayı incitmez*, idealist, parlak istikbali... (Kutlu, 2020b: 57).

Hedef metin: يونس بيه المحامي، من عائلات أضرورم العريقية، منضبط، مسلم، لا يؤذي النملة، مبدئي، مستقبلة مشرق. (Kutlu, 2020a: 58)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *karıncayı incitmez* deyimini karıncayı bile incitmez şeklinde de kullanılmakta olup çok merhametli ve ince duygulu olmak anlamına gelir (Akalin vd., 2011: 1329; Çotuksöken, 2004: 253). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak النملة لا يؤذي kalıbını kullanmıştır. أذى fiili incitmek, eziyet etmek anlamına (Fîrûzâbâdî, 2005: 1258); نملة kelimesi ise karınca anlamına (el-'Âyid vd., 2003: 1233) gelmektedir. Yolumsuzluk edatı ile birlikte tercüme edildiğinde *karıncayı incitmez* anlamı elde edilir.

Deyim 18: Küçük dilini yutmak

Kaynak metin: Korkudan *küçük dilimi yutacaktım* (Kutlu, 2020b: 17).

Hedef metin: كنت سأبلع لساني الصغير من الخوف (Kutlu, 2020a: 17)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *küçük dilini yutmak* deyimini çok şaşırarak ve şaşkınlıktan ne yapacağını bilememek anlamlarına gelir (Akalin vd., 2011: 1553; Çotuksöken, 2004: 274). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak كنت سأبلع لساني الصغير kalıbını kullanmıştır. بَلَعَ filli yutmak (İbn Manzûr, t.y.: 8/20), لسان kelimesi yukarıda da geçtiği üzere dil, صغير ise küçük anlamına (Fîrûzâbâdî, 2005: 424) gelmektedir. Birlikte tercüme edildiğinde *küçük dilimi yutacaktım* anlamı elde edilir.

Deyim 19: Küllenmiş ocağı eşelemek

Kaynak metin: İşte İlhan o *küllenmiş ocağı eşeliyor* (Kutlu, 2020b: 46).

Hedef metin: وهكذا إلهان² ينبش هذا الموقد الذي عليه الرماد. (Kutlu, 2020a: 47)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *küllenmiş ocağı eşelemek* söz öbeği doğrudan bu şekliyle kullanılan bir deyim değildir. Küllenmek deyimini mecazi anlamıyla bir acı, bir sıkıntı ya da bir olayın unutulur gibi olması anlamına gelmektedir (Akalın vd., 2011). Kaynak metinde kullanılan söz öbeğinde ise kahramanın unutulmayı yüz tutmuş bir meseleyi tekrar gündeme getirmeye çalışması kastedilmektedir. Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak ينبش هذا الموقد الذي عليه الرماد kalıbını kullanmıştır. ينبش fiili kazmak, eşelemek, gömülü bir şeyi meydana çıkarmak (İbn Manzûr, t.y.: 6/350), موقد kelimesi وقد kökünden ocak (Fîrûzâbâdî, 2005: 326-327), رماد kelimesi ise kül anlamına (el-Âyid vd., 2003: 549) gelmektedir. Birlikte tercüme edildiğinde *üzerinde kül olan bu ocağı eşeliyor* anlamı elde edilir.

Deyim 20: Postu sermek

Kaynak metin: *Postu sermişlerdi* buraya (Kutlu, 2020b: 13).

Hedef metin: فرشوا الفرو هنا. (Kutlu, 2020a: 13)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *postu sermek* deyimini gittiği yerde uzun süre kalmak anlamına gelir (Akalın vd., 2011: 1940). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak فرشوا الفرو kalıbını kullanmıştır. فرش fiili sermek, yaymak anlamına (İbn Manzûr, t.y.: 6/326); فرؤ kelimesi ise post anlamına (el-Âyid vd., 2003: 932) gelmektedir. Birlikte tercüme edildiğinde *postu serdiler* anlamı edilir.

² Tercüme eserde geçen bu kelimenin doğru yazılışı إيئخان şeklinde olmalıdır.

Deyim 21: Örümcek bağlamak

Kaynak metin: Çokluk birkaç basamakla inilen, üzeri *örümcek bağlamış* ampullerin aydınlattığı havası alınmış matbaalar (Kutlu, 2020b: 48).

Hedef metin: والطابعات التي سحب هواؤها والتي يخرج صوت من أكثرها بعد .والتي غطاها العنكبوت وتضاء من اللمبات. (Kutlu, 2020a: 49)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *örümcek bağlamak* deyimini genellikle üzeri kelimesiyle birlikte kullanılmakta olup doğrudan bir nesnenin üzerinde ağı oluşmak anlamına geldiği gibi (Akalın vd., 2011: 1861) mecazen bir şeyin uzun süre kullanılmayıp kendi haline bırakılması ve uzun süre temizlenmediği anlamları da taşımaktadır (Akalın vd., 2011: 1861; Çotuksöken, 2004: 299). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak *غطاها العنكبوت* ifadesini kullanmıştır. *عَطَى* fiili bürümek, kaplamak (Fîrûzâbâdî, 2005: 1318); *العنكبوت* ise örümcek (Fîrûzâbâdî, 2005: 118) anlamına gelmektedir. Kaynak metinde kullanılan deyimde kastedilen anlam ise ampullerin örümcek ağı ile kaplanmış olmasıdır. Çevirmen motamot çeviri yaparak eşdeğerliği sağlamaya çalışmış ama çeviri anlamca eksik kalmıştır

1.2. Anlamca Farklı Kelimelerle Örtüşen Deyimler

Bu stratejide kaynak dildeki deyim, aynı anlama gelen farklı kelimelerle hedef metne aktarılır (Baker, 1992: 74). Örneğin, *derinden derine* deyimini *من بعيد لبعيد* şeklinde tercüme edilmiştir. Arapçaya çevrilen deyim gerisi yapıldığında uzaktan uzağa anlamı elde edilir. Başka bir örnekte ise *can kulağı ile dinlemek* deyimini *أستمع بكلّ حواس* şeklinde tercüme edilmiştir. Kullanılan kalıbın gerisi çevirisinde bütün duyularıyla dinlemek anlamı elde edilir.

Deyim 1: Alçak gönüllü

Kaynak metin: ...*alçak gönüllü* duruşuma aldanarak... (Kutlu, 2020b: 54).

Hedef metin:...منخدعين بموقفي التطوعي... (Kutlu, 2020a: 54)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *alçak gönüllü* deyimini kendi değerini olduğundan aşağı gösteren, başkalarını küçük görmeyen, engin gönüllü, mütevazı kimseler için kullanılır (Akalin vd., 2011: 86). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak التطوعي kelimesini kullanmıştır. Bu kelime طاع fiilinden türetilmiş olmuş gönüllü (Fîrûzâbâdî, 2005: 744-745) anlamına gelmektedir. Önceki kısımla tercüme edildiğinde *gönüllü halime aldanarak* şeklinde tercüme edilir. Fakat bu, kaynak metinde kullanılan alçak gönüllü deyimini tam olarak karşılamaz. Bunun yerine مؤطاً الأكناف kalıbının (Karşlı, 2017: 360) kullanılması daha uygun olabilirdi.

Deyim 2: Allah ne vermişse

Kaynak metin: Eh, *Allah ne vermişse* tıpkı eski günlerdeki olduğu gibi, sofrayı kurarım... (Kutlu, 2020b: 13).

Hedef metin: ...ومثل الأيام السابقة أجهز السفر بما يسره الله... (Kutlu, 2020a: 14)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *Allah ne vermişse* deyimini yiyecek olarak evde ne varsa anlamına gelmektedir (Akalin vd., 2011: 99). Elimize ne geçerse anlamı da taşımaktadır (Çotuksöken, 2004: 105). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak بما يسره الله ifadelerini kullanmıştır. بما ... ile, يسر kolaylaştırmak (Fîrûzâbâdî, 2005: 499-500), الله ise Allah (cc.) anlamına gelmektedir. Deyim birebir tercüme edildiğinde *Allah'ın kolaylaştırdığı ile/kadarıyla* anlamı elde edilir. مهما الله يعطي şeklinde tercüme edilmesi daha uygun olabilirdi ancak bu şekilde de kastedilen mana karşılanmıştır.

Deyim 3: Boğazımda bir düğüm

Kaynak metin: *Boğazımda bir düğüm* (Kutlu, 2020b: 13).

Hedef metin: لكن هناك كبسة على فمي. (Kutlu, 2020a: 13)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *boğazımda bir düğüm* deyiminin aslı boğazına düğümlenmek şeklinde olup konuşurken üzüntü, heyecan, korku vb. yüzünden söyleyeceklerini söyleyememek demektir (Akalin vd., 2011: 371; Çotuksöken, 2004: 139). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak كِبْسَةٌ عَلَى فَمِي kalıbını kullanmıştır. كِبْسَةٌ kelimesi كَبَسَ kökünden baskı, basınç (el-'Âyid vd., 2003: 1025); فَمِ ise ağız anlamına (el-'Âyid vd., 2003: 951) gelmektedir. Kalıp tercüme edildiğinde *ağzımda bir baskı/düğüm* anlamı elde edilir. Çevirmen kaynak metinde geçen deyimdeki boğaz kelimesini ağız olarak tercüme etmiştir. Kaynak metindeki kullanılan deyim anlamı konuşmamak olduğu için, hedef metinde kullanılan bu kalıp eşdeğerliği sağlamaktadır.

Deyim 4: Can kulağı ile dinlemek

Kaynak metin: Konuşulanları *can kulağı ile dinlerdim* (Kutlu, 2020b: 8).

Hedef metin: وكنت أستمع إلى الأحاديث بكلِّ حواسي. (Kutlu, 2020a: 9)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *can kulağı ile dinlemek* deyimini çok büyük bir dikkatle iyice anlama ve kavrama çabasıyla dinlemek anlamına gelmektedir (Çotuksöken, 2004: 150). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak أَسْتَمِعُ بِكُلِّ حَوَاسٍ ifadelerini kullanmıştır. أَسْتَمِعُ fiili dinlemek (el-'Âyid vd., 2003: 642), بِكُلِّ bütünüyle (el-'Âyid vd., 2003: 1051) ve حَاسَةٌ kelimesinin çoğulu olan حَوَاسٍ ise duygular (el-'Âyid vd., 2003: 317) anlamına gelmektedir. بِكُلِّ حَوَاسِهِ kalıbı da bütün gücüyle, duygularıyla anlamında kullanılmaktadır (Kaykânû, 2002: 48). Deyim birebir tercüme edildiğinde *bütün duygularıyla dinlemek* anlamı elde edilir. Çevirmen bu ifadenin yerine

Arapça'da *can kulağı ile dinlemek* anlamına gelen *كله آذان صاغية* ya da *أنا صاغية* deyimlerini (Haşimoğlu, 2019: 86; Karşlı, 2017: 75) de kullanabilirdi.

Deyim 5: Darboğaza girmek

Kaynak metin: Kredi maliyeti yükseltmiş işletmelerin finansman ihtiyacı *darboğaza girmiştir* (Kutlu, 2020b: 80).

Hedef metin: *التمويل المحتاج إليه للتشغيلات التي ارتفعت تكاليف قروضها دخل في ضائقة.* (Kutlu, 2020a: 78)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *darboğaza girmek* deyimini mecazi anlamıyla birisinin ya da bir toplumun çözümlenmesinde güçlüklerle karşılaştığı bunalımlı durum anlamına gelirken, ekonomik bir terim olarak kullanıldığında piyasalarda üretimin ve stokların gereksinim düzeyi altına düştüğü durum anlamı taşımaktadır (Akalin vd., 2011: 596; Çotuksöken, 2004: 161). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak açıklık, darlık, sefalet gibi anlamları olan (İbn Manzûr, t.y.: 10/208) *ضائقة* kelimesini girmek anlamına gelen *دخل* fiiliyle (Fîrûzâbâdî, 2005: 998) birlikte kullanmıştır. Birlikte tercüme edildiğinde darlığa girmek anlamı elde edilir. Bunun yerine doğrudan *darboğaz* anlamına gelen *عُنُقُ الزجاجة* kalıbı (Karşlı, 2017: 274) da kullanılabilirdi.

Deyim 6: Derinden derine

Kaynak metin: *Derinden derine* gelen, ilk anda pek çıkarılmayan bir müzik (Kutlu, 2020b: 19).

Hedef metin: *موسيقى قادمة من بعيد لبعيد لا يعرف ما هي من الوهلة الأولى.* (Kutlu, 2020a: 21)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *derinden derine* deyimini uzaklardan, en iyi biçimde, en ince ayrıntılarına kadar, (Akalin vd., 2011: 635) anlaşılmayan yerlerden, oldukça gizli ve hiç kimseye duyurmadan anlamları taşımaktadır (Çotuksöken, 2004: 164). Çevirmen

hedef metinde bu deyime karşılık olarak *من بعيد لبعيد* ifadelerini kullanmıştır. *بعيد* uzak anlamına gelen bir kelimedir (İbn Manzûr, t.y.: 3/89-90). Bu şekilde *uzaktan uzağa* anlamı elde edilmektedir. Derinden derine deyimi, kaynak metinde müzik sesinin uzaktan geldiği belirtilmek için kullanıldığından çeviride eş değerlik sağlanmıştır.

Deyim 7: Elinden kaçırmak

Kaynak metin: İnşallah bu oğlanı *elinden kaçırmaz* (Kutlu, 2020b: 35).

Hedef metin: *لعلها لا تخرج من بين يدي هذا الفتى.* (Kutlu, 2020a: 35)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *elinden kaçırmak* elde edilebilecek bir şeyden türlü sebeplerle yararlanamamak, sahip olamamak, değerlendirememek ve elde etme fırsatını yitirmek anlamlarına gelmektedir (Akalin vd., 2011: 775; Çotuksöken, 2004: 181). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak *تخرج من بين يدي* ifadelerini kullanmıştır. Kelime kelime incelendiğinde *تخرج* çıkmak/çıkarmak (Fîrûzâbâdî, 2005: 185-186), *من بين يدي* ise ellerinden/ellerinin arasından anlamına gelmektedir. Tercüme edildiğinde *ellerinden çıkarmak* anlamı elde edilir. Bu kelime grubu kaynak metinde kullanılan deyim anlamını tam olarak karşılamamaktadır. Bunun yerine elinden kaçırmak, kaybetmek anlamına gelen *فرط منه الشيء* kalıbı (el-’Âyid vd., 2003: 928; Fîrûzâbâdî, 2005: 680-681) daha uygun olabilirdi.

Deyim 8: Görmüş geçirmiş

Kaynak metin: Bu ihtiyar çınarın *görmüş geçirmiş* dalları altından, kubbelerin, revakların... (Kutlu, 2020b: 11).

Hedef metin: *مارأته هذه الدلب العجوز ومر تحت أغصانها، القباب، الأروقة...* (Kutlu, 2020a: 12)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *görmüş geçirmiş* deyimini görgülü, geçmişte iyi günler yaşamış, güngörmüş ve deneyimli anlamları taşımaktadır (Akalin vd., 2011: 970; Çotuksöken, 2004: 203). Çevirmen hedef metinde bu deyim için karşılık olarak العجوز kelimesini kullanmıştır. Bu kelime عجز kökünden ihtiyar, zayıf düşmüş kimse anlamına gelmektedir (İbn Manzûr, t.y.: 5/369). Kaynak metinde tecrübeli anlamında kullanılan deyim bu kelimeyle karşılanmak istenmiştir. İhtiyarlığın tecrübe için tek kriter olamayacağı göz önünde tutulduğunda bu kelime yetersiz gibi gözükebilir. Bunun yerine gün görmüş, tecrübeli anlamına gelen حلب الايام والدهر أضراعا deyimini (Karlı, 2017: 177) ya da حلب الدهر أشطره deyimini (Şimşek & Uzun, t.y.: 113) kullanılabilir. Fakat kaynak metindeki deyim bir insan için değil de çınar ağacı için kullanıldığı düşünülünce العجوز daha uygun düşmektedir.

Deyim 9: Göz ardı etmek

Kaynak metin: Gerçekleri göz ardı ettiği söylenilemezdi (Kutlu, 2020b: 86).

Hedef metin: لا، لا يمكن قول انعدام مبالاته بالحقيقة. (Kutlu, 2020a: 83)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *göz ardı etmek* deyimini bir şeyi görmezden gelmek, ona gereken önemi göstermemek anlamına gelmektedir (Akalin vd., 2011: 976; Çotuksöken, 2004: 204). Çevirmen hedef metinde bu deyim için karşılık olarak انعدام مبالاته kalıbını kullanmıştır. انعدام kelimesi عدم kökünden yokluk, yoksunluk anlamına (Fîrûzâbâdî, 2005: 1136), مبالاة ise بالى kökünden ihtimam, ilgi, dikkat (el-Âyid vd., 2003: 176) anlamlarına gelmektedir. Birlikte tercüme edildiğinde *dikkatini vermeksizin, önemsemeden* anlamına gelir. Bu ifadenin yerine görmezlikten gelmek, bakmamak anlamına gelen غصّ الطرف الطرف النظر البصر عين عنه kalıpları (Akdağ, 1999: 305) da kullanılabilir.

Deyim 10: Gözden çıkarmak

Kaynak metin: Bütün bunlar onu *gözden çıkardığımız* anlamına gelmiyor tabii, anlıyorsunuz değil mi (Kutlu, 2020b: 114)?

Hedef metin: طبعاً كل هذه الأشياء لا تعني أننا رفعنا أعيننا عنها، تفهم أليس كذلك؟ (Kutlu, 2020a: 108)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *gözden çıkarmak* deyimini bir şeyin elden gitmesine isteyerek ya da istemeyerek razı olmak, onu feda etmeye karar vermek demektir (Akalın vd., 2011: 977; Çotuksöken, 2004: 204). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak *رفعنا أعيننا عنها* kalıbını kullanmıştır. *رفع* fiili *عن* harf-i cerri ile kullanıldığında -dan çıkarmak anlamına (el-'Âyid vd., 2003: 536) gelir. *عين* ise *عين* kelimesinin çoğulu olup gözler anlamına (Fîrûzâbâdî, 2005: 1218) gelmektedir. Birlikte tercüme edildiğinde *gözlerimizi üzerinden kaldırdık/çektik* anlamı elde edilir. Bu kalıp bir şeyle ya da biriyle ilgilenmeye kesmek şeklinde anlaşılmaktadır. Kaynak metinde kullanılan *gözden çıkarmak* deyimini ise feda etmek anlamına gelir. Bu deyim karşılık kurban/feda etmek anlamına gelen *ضحى* fiili (Fîrûzâbâdî, 2005: 1304) daha uygun olabilir.

Deyim 11: Gözünü seveyim

Kaynak metin: Aman *gözünü seveyim*, önce iyice bir sula (Kutlu, 2020b: 7).

Hedef metin: *بودي تقبيل عينيك، أو لا صب الماء جيداً.* (Kutlu, 2020a: 9)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *gözünü seveyim* deyimini "çok rica ederim" anlamında itiraz, sitem ve yalvarma bildirir. Bir şey istenileceğinde kullanılır ve *O şeyi çok seviyorum, o durum benim için büyük mutluluk kaynağıdır* anlamına gelir (Akalın vd., 2011: 982; Çotuksöken, 2004: 211). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak *بودي تقبيل عينيك* kalıbını kullanmıştır. *بودي* sevecenlikle, dostça

anlamına gelen bir kalıptır (el-'Âyid vd., 2003: 1298). قَبِيلَ ise تقبيل fiilinin masdarı olup öpmek anlamına gelir (el-'Âyid vd., 2003: 964). Kullanılan ifade birlikte tercüme edildiğinde *gözünü öpeyim* ifadesi elde edilir.

Deyim 12: Kol kanat germek

Kaynak metin: Bu asırlar öncesinden kalan taş binaya *kol kanat germiş*... (Kutlu, 2020b: 9-10).

Hedef metin: وقد بسطت أجنحتها على هذا البناء الحجري المتبقى من العصور الأولى... (Kutlu, 2020a: 11)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *kol kanat germek* deyimini (birine) kol kanat olmak şeklinde de karşımıza çıkmakta olup birini korumak, himaye etmek ve ona yardım etmek anlamlarına gelmektedir (Akalin vd., 2011: 1460; Çotuksöken, 2004: 266). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak بسطت أجنحتها kalıbını kullanmıştır. بسط fiili yaymak, sermek, açmak anlamlarına (Fîrûzâbâdî, 2005: 659); أجنحة ise جناح kelimesinin çoğulu olup kanatlar anlamına (el-'Âyid vd., 2003: 267) gelmektedir. Birlikte tercüme edildiğinde *kanatlarını açtı* anlamı elde edilir. Kol kanat germek anlamına gelen أَلَانَ ya da حفص جناحه له deyimleri (Karşlı, 2017: 89; 2017: 186) de kullanılabilir.

Deyim 13: Pelte gibi

Kaynak metin: Vücutum *pelte gibi* olmuştu (Kutlu, 2020b: 17).

Hedef metin: أصبح جسمي طريا مثل الحلوى. (Kutlu, 2020a: 18)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *pelte gibi* deyimini çok gevşek ve çok yorgun anlamlarına gelmektedir (Akalin vd., 2011: 1908). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak مثل الحلوى ifadelerini kullanmıştır. Kelime kelime incelendiğinde مثل gibi, benzer (İbn Manzûr, t.y.: 11/610); الحلوى ise tatlı (el-'Âyid vd., 2003: 349) anlamına gelmektedir. Deyim birebir tercüme edildiğinde *tatlı gibi* anlamı elde

edilir. Pelte her ne kadar bir tatlı olsa da الحلو tek başına pelte ifadesini karşılamakta yetersiz kalır. Bunun yerine jelatin, jöle gibi yapışkan tatlıları ifade eden هلام kelimesinin (el-’Âyid vd., 2003: 1270) kullanımı daha uygun olabilirdi.

Deyim 14: Renk katmak

Kaynak metin: Balkona çıkacak, bu müzikten ve “geceye renk katan” sanatçılardan uzaklaşacak (Kutlu, 2020b: 64).

Hedef metin: سيصعد إلى الشرفة، وسيبتعد عن هذه الموسيقى وعن الفنانين الذين يعطون لونا لليل.” (Kutlu, 2020a: 64)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *renk katmak* deyimini bir şeyin tekdüzeliği ortadan kaldırıp ona çeşitlilik, neşeli ve canlı bir özellik kazandırmak anlamına gelen bir deyimdir (Akalın vd., 2011: 1973; Çotuksöken, 2004: 308). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak يعطون لونا kalıbını kullanmıştır. أعطى fiili vermek anlamına (el-’Âyid vd., 2003: 849), لون kelimesi ise renk anlamına (İbn Manzûr, t.y.: 13/393) gelmektedir. Birlikte tercüme edildiğinde renk vermek anlamı elde edilir. Kaynak metindeki deyimde geçen katmak fiilinin yerine hedef metinde farklı olarak vermek anlamında bir fiil kullanılmıştır.

Deyim 15: Velveleye vermek

Kaynak metin: ...etrafi *velveleye verecek* bir konuşmayı şimdi başlatmalı mı (Kutlu, 2020b: 22-23)?

Hedef metin: هل يجب عليه الآن أن يبدأ محادثة تنتشر ولولتها من حولها؟ (Kutlu, 2020a: 24)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *velveleye vermek* deyimini gereksiz telaşa ve heyecana düşürmek anlamına gelmektedir (Akalın vd., 2011: 2478). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak تنتشر ولولتها ifadelerini kullanmıştır. yayılmak (el-’Âyid vd.,

2003: 1194), لولة ise kargaşa, gürültü (İbn Manzûr, t.y.: 11/736) anlamlarına gelmektedir. Deyim bir önceki kelimeyle birlikte tercüme edildiğinde *velvelisini/gürültüsünü yayan bir konuşma* anlamı elde edilir.

Deyim 16: Yerli yerinde olmak

Kaynak metin: Her şey *yerli yerinde* idi (Kutlu, 2020b: 106).

Hedef metin: كان كل شيء في مكانه. (Kutlu, 2020a: 101)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *yerli yerinde olmak* deyimini eskiden olduğu ya da olması gereken yerde bulunmak, uygun ve yakışır olmak anlamlarına gelmektedir (Akalin vd., 2011: 2581; Çotuksöken, 2004: 353). Çevirmen hedef metinde bu deyim için karşılık olarak *كان في مكانه* kalıbını kullanmıştır. *كان* kelimesi *كون* kökünden yer, mekan anlamına (el-'Âyid vd., 2003: 1061) gelmektedir. *في* harf-i ceriyle birlikte *yerinde* anlamı elde edilir. Kaynak metinde kullanılan deyim olmasının gereken yerde anlamına bakarak kullanılan bu kalıp eşdeğerliği sağlamıştır.

Deyim 17: Yüreği yufkalaşmak

Kaynak metin: İşte bir kez daha, bu sefer *yüreklere* iyice *yufkalaşmış*, gözyaşlarını tutamaz olmuş halde kızlarının, oğullarının başarılarını birlikte yaşayacaklar (Kutlu, 2020b: 118).

Hedef metin: ومرة ثانية على هذا النحو سيعيشون لحظات نجاح فلذات أكبادهم: (Kutlu, 2020a: 110) *مشاعرهم ولا يمسون عبراتهم. بناتهم وأولادهم حيث ترهف*

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *yüreği yufkalaşmak* deyiminin aslı yufka yürekli ya da yüreği yufka şeklinde kullanılmakta olup acıklı durumlara katlanamayan, kötü olaylardan çok çabuk etkilenen, üzülen kişiler için söylenmektedir (Akalin vd., 2011: 2613; Çotuksöken, 2004: 356). Kaynak metinde ise yufkalaşmak şeklinde fiil haliyle ve duygusallaşmak anlamında kullanılmıştır. Çevirmen hedef

metinde bu deyim karşılık olarak ترهف مشاعرهم kalıbını kullanmıştır. رَهْف incelmek, keskinleşmek anlamına (Fîrûzâbâdî, 2005: 815), مشاعر ise مشعر kelimesinin çoğulu olup duygular anlamına (el-'Âyid vd., 2003: 690) gelmektedir. Arapça yufka yürekli deyiminin karşılığı رقيق القلب ya da رقيق الشعور الإحساس olsa da (Haşimoğlu, 2019: 39; Kaykânû, 2002: 96), kaynak metinde deyim yufkalaşmak şeklinde fiilleştirildiği için, çevirmenin kullanmış olduğu *duyguların incelenmesi* anlamına gelen kalıp eşdeğerliği sağlamaktadır.

1.3. Açıklama Yapılan Deyimler

Bu strateji, hedef dilde uygun bir deyim bulunmaması ya da iki dil arasında üslup farklarının bulunduğu durumlarda kullanılır. Hedef metinde deyim kullanmak yerine kaynak metindeki deyim açıklayan bir ifade tercih edilir (Baker, 1992: 74). *Çiçeği burnunda deyimini طازج (taze) kelimesiyle tercüme etmek ya da kuzu kuzu deyimini بشكل وادع kalıbı ile tercüme etmek bu duruma örnek olarak gösterilebilir.*

Deyim 1: Allak bullak olmak

Kaynak metin: Her şey bir anda *allak-bullak oluverir* (Kutlu, 2020b: 56).

Hedef metin: يكون كل شيء بغير ترتيب في لحظة. (Kutlu, 2020a: 56)

Değerlendirme: Kaynak metinde geçen *allak bullak olmak* deyimini çok karışık duruma gelmek, altı üstüne gelmek, karmakarışık olmak, düzeni bozulmak ve şaşkına dönmek anlamlarına gelmektedir (Akalın vd., 2011: 101). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak بغير ترتيب kalıbını kullanmıştır. غير istisna edatlarından olup olumsuzluk anlamı da katan bir kelimedir (Fîrûzâbâdî, 2005: 453). رتب ise fiilin masdarı olup düzen anlamına gelmektedir (el-'Âyid vd., 2003: 503). Birlikte tercüme edildiğinde *düzensiz bir şekilde* anlamı çıkar. Çeviride deyim açıklaması yapılmıştır.

Deyim 2: Çiçeği burnunda

Kaynak metin: Genç, tecrübesiz, *çiçeği burnunda* biri miyim (Kutlu, 2020b: 120)?

Hedef metin: هل أنا شاب، بلا تجربة، طازج (Kutlu, 2020a: 112)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *çiçeği burnunda* deyimini taze, henüz çıkmış, yeni oluşmuş, yeni yapılmış şey ve bir konuda yeni olan kimseler için kullanılır (Akalin vd., 2011: 541; Çotuksöken, 2004: 156). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak طازج kalıbını kullanmıştır. Bu kelime yeni ve taze anlamına (el-'Âyid vd., 2003: 792) gelir. Kaynak metinde kullanılan *çiçeği burnunda* deyimini yerine onu açıklayan taze kelime kullanılmıştır. Çeviride deyimın açılması yapılmıştır.

Deyim 3: Kan ter içinde kalmak

Kaynak metin: Yunus Bey *kan-ter içinde* bir köşeye çöküverir (Kutlu, 2020b: 56).

Hedef metin: يمكن أن ينهار في أحد زوايا البيت من الإنهاك . (Kutlu, 2020a: 56)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *kan ter içinde* deyimini çok terli, yorgun ve perişan bir durumda anlamına gelmekte olup *kalmak* fiiliyle birlikte kullanımı yaygındır (Akalin vd., 2011: 1292; Çotuksöken, 2004: 251). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak الإنهاك kelimesini kullanmıştır. Bu kelime yorgunluk, bezginlik anlamına gelmektedir (el-'Âyid vd., 2003: 1237). Çeviride من harf-i ceriyle birlikte kullanılmış ve böylece yorgunluktan dolayı anlamı katılmıştır. Çeviride deyimın açılması yapılmıştır.

Deyim 4: Kılı kırk yarmak

Kaynak metin: Neslihan Hanım'ın titizliği *kılı kırk yaran* temizliği ve düzeni boşuna (Kutlu, 2020b: 56).

Hedef metin: دقة نسلية هانم، نظافتها المعاندة وترتيبها سيذهب هباء... (Kutlu, 2020a: 56)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *kılı kırk yarmak* deyimini bir şeyi yaparken büyük bir dikkat ve özen göstermek, titiz ve ayrıntılı bir biçimde incelemek ve önemle üzerinde durmak anlamları taşımaktadır (Akalın vd., 2011: 1406; Çotuksöken, 2004: 261). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak *المعاندة* ifadesini kullanmıştır. Bu ifade عند kökünden türetilmiş olup inatçı anlamına gelmektedir (el-'Âyid vd., 2003: 871). Metindeki bir önceki kelimeyle birlikte tercüme edildiğinde inatçı/ısrarcı temizlik anlamı elde edilir. Kaynak metinde kullanılan *kılı kırk yaran* deyimini ise hassas ve teferruatlı anlamında kullanılmıştır. Çeviride deyimın açıklaması yapılmıştır.

Deyim 5: Kuzu kuzu

Kaynak metin: İşte bu on iki büyük cilt kitabı, fes rengi cilt kapakları ile *kuzu kuzu* yatan uslu kitapları... (Kutlu, 2020b: 98-99).

Hedef metin: هنا الكتاب المكون من اثني عشر مجلدا بغلافه الجلدي بلون وادع. الطربوش مع الكتب المهذبة المستقلية بشكل وادع. (Kutlu, 2020a: 94)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *kuzu kuzu* deyimini uysal bir biçimde, itiraz etmeden anlamına gelmektedir (Çotuksöken, 2004: 274). Çevirmen hedef metinde bu deyime karşılık olarak *بشكل وادع* kalıbını kullanmıştır. *بشكل* şekilde, yöntemiyle anlamına, *وادع* ise *ودع* kökünden yumuşak huylu, sakin anlamlarına (İbn Manzûr, t.y.: 8/380-381) gelmektedir. Birlikte tercüme edildiğinde *yumuşak huylulukla, sakin bir şekilde* anlamları elde edilir. *Kuzu kuzu* deyiminden kastedilen mana bu kalıpla sağlanmıştır. Çeviride deyimın açıklaması yapılmıştır.

Deyim 6: Tıkır tıkır

Kaynak metin: Her şeyin *tıkır tıkır* işlediğine, atılan tohumların mutlaka yeşereceğine, davanın er-geç bu mukaddes topraklar üzerinde muzaffer olacağına duyulan o sarsılmaz iman yoktu artık (Kutlu, 2020b: 51).

Hedef metin: بعد الآن ليس لديه الإحساس الإيماني الذي لا يهتز بقيامة بكل عمل بنشاط، وبأن البذرة التي يخرسها ستورق حتما، وبأن جنود الدعوة سيجعلون هذا التراب المقدس منتصرا. (Kutlu, 2020a: 52)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *tıkır tıkır* deyimini bir şeyin düzenli bir biçimde, ara vermeden ve aksamadan devam etmesi ya da işlemesi anlamlarına gelmektedir (Akalin vd., 2011: 2347; Çotuksöken, 2004: 332). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık olarak بنشاط ifadesini kullanmıştır ve bu ifade *aktif/canlı bir şekilde* anlamına gelmektedir (el-'Âyid vd., 2003: 1196). Kaynak metinde kullanılan deyim işlerin düzenli olduğunu belirtmesine karşın çeviri metinde farklı anlamda bir kelime kullanılmıştır. Eşdeğerlik sağlanmaya çalışılsa da istenilen anlam verilememiştir. Çeviride deyimın açıklaması yapılmıştır. Bunun yerine بِنِظَام ifadesi (el-'Âyid vd., 2003: 1207) kullanılması daha uygun olurdu.

Deyim 7: Üzerine düşmek

Kaynak metin: Biliyorsunuz ki çok *üzerime düşerler* (Kutlu, 2020b: 45).

Hedef metin: تعلمون أنهم سينشغلون علي كثيرًا. (Kutlu, 2020a: 35)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *üzerine düşmek* deyimini *üstüne düşmek* şeklinde de kullanılıyor olup bir kimseyle veya bir şeyle çok ilgilenmek (Akalin vd., 2011: 2452), bir çocuğu ya da kimseyi sevmeye ve korumada aşırı davranmak anlamlarına gelmektedir (Çotuksöken, 2004: 342). Çevirmen hedef metinde bu deyim karşılık

olarak *إنشغل على كثيرا* kalıbını kullanmıştır. *إنشغل* fiili meşgul olmak, ilgilenmek (el-'Âyid vd., 2003: 692) anlamlarına gelmektedir. Kaynak metinde kullanılan deyim birisi ile normalden fazla ilgilenmek anlamına geldiği için çevirmen *إنشغل على* fiilinden sonra *كثيرا* (çok) kelimesini kullanarak anlamı pekiştirmeye çalışmıştır. Böylece çeviride deyimın açıklaması yapılmıştır.

1.4. Çıkarma Yapılan Deyimler

Hedef metinde çevirisi yapılacak olan deyimın bir karşılığının bulunamaması ve açıklama yoluyla da yakın bir anlamın elde edilememesi durumlarında deyimın tamamen çıkarılması durumudur (Baker, 1992: 77). Örneğin *Ya Tahammül Ya Sefer* kitabının çevirisinde, "İlhan babasının hafifçe kamburlaşmış sırtını, tepesi dökülmüş kır saçlı kafasını, *kepçe kulaklarını* süzüyor" cümlesi، *لقد احدودب ظهر والد إلهان قليلا،* şeklinde tercüme edilmiştir. Bu cümlede kaynak metinde geçen *kepçe kulak* deyimini karşılayacak bir kalıp ya da deyim yoktur.

Deyim 1: Kepçe kulak

Kaynak metin: İlhan babasının hafifçe kamburlaşmış sırtını, tepesi dökülmüş kır saçlı kafasını, *kepçe kulaklarını* süzüyor (Kutlu, 2020b: 22).

Hedef metin: ... *لقد احدودب ظهر والد إلهان قليلا، وتساقط الشعر عن قمة رأسه* (Kutlu, 2020a: 24)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *kepçe kulak* deyimini kocaman ve öne doğru kulakları olan kimseler için kullanılan bir ifadedir (Akalin vd., 2011: 1392). Hedef metinde bu deyimı karşılayan bir ibare yoktur. Çeviri deyim çıkarılarak yapılmıştır.

Deyim 2: Nefes nefese

Kaynak metin: *Veysel nefes nefese* yurtları dolaştı, kahveleri (Kutlu, 2020b: 108).

Hedef metin: ويسل ركض إلى السكنات والقهاوي. (Kutlu, 2020a: 102)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *küllenmiş ocağı eşelemek* deyiimi soluk soluğa şeklinde de kullanılmakta olup koşmak vb. eylemlerden sonra yorulduğu için sık sık soluyarak soluğu tıkanacak gibi olmak anlamına gelmektedir (Akalin vd., 2011: 1761; Çotuksöken, 2004: 316). Hedef metinde bu deyiimi karşılayan bir ibare yoktur. Çeviri deyim çıkarılarak yapılmıştır.

Deyim 3: İçini kemirmek

Kaynak metin: *İçimi kemiren* alçalma duygusu (Kutlu, 2020b: 53).

Hedef metin: شعور بانحطاط في داخلي. (Kutlu, 2020a: 53)

Değerlendirme: Kaynak metinde kullanılan *içini kemirmek* deyiimi bir üzüntüden rahatsızlık duymak, tedirgin olmak; bir durumun onu sürekli tedirgin etmesi anlamları taşır (Akalin vd., 2011: 1142; Çotuksöken, 2004: 233). Çevirmen kaynak metindeki deyimden geçtiği cümleyi, deyiimi çıkararak tercüme etmiştir.

Sonuç

Bir dilden başka bir dile çeviri yapılırken gramer kurallarını bilmek ve kelime dağarcığının geniş olması yeterli değildir. Zira edebî eserlerde kültürel unsurlar da bulunduğundan çeviri yapacak kişinin her iki dilin de kültürüne hâkim olması gerekir. Özellikle edebî metinlerde kültür etkisinin yoğun hissedildiği deyim ve atasözlerinin çevirisi, bu anlamda daha zor olabilmektedir. Öyle ki çevirmenin hedef metne uygun çevirisini yapabilmek için öncelikle metinde geçen söz öbeğinin deyim

olup olmadığını tespit edebilmesi gerekir. Daha sonra deyimın hedef metin okuyucusunda aynı ya da yakın etkiyi bırakabilmesi için doğru kalıpları da tercih etmelidir.

Çalışmamızda Mustafa Kutlu'nun *Ya Tahammül Ya Sefer* adlı hikâye kitabında bulunan 48 adet deyimın, Arapça karşılıkları tespit edilmiştir. İlgili deyimler, anlam bozulmasının önüne geçmek adına deyimın içinde geçtiği cümleyle birlikte çalışmamıza alınmış, ardından çevirileri Mona Baker'ın çeviri stratejileri çerçevesinde incelenmiştir.

Bu bağlamda incelemiş olduğumuz 48 deyimın; 21 tanesi (% 43,75) anlamca birebir örtüşen, 17 tanesi (% 35,41) anlamca farklı kelimelerle örtüşen, 7 tanesi (% 14,5) açıklama ve 3 tanesi de (% 0,69) çıkarma yöntemiyle Arapçaya tercüme edildiği görülmüştür. Buradan hareketle çevirmenin kaynak metindeki deyimleri; hedef metinde oluşturacağı etkiyi gözetmeksizin doğrudan kelime anlamıyla tercüme etmeye çalıştığı söylenebilir. Öyle ki deyimlerin neredeyse yarısı birebir örtüşen kelimelerle; ona yakın bir oran ise anlamca farklı kelimelerle çevrilmiştir. Yapılan bu çeviriler incelendiğinde mecaz anlam içermeyen deyimlerin çevirilerinde, hedef metinde uyandıracığı anlamın benzer ya da yakın olacağı düşünülebilir. Örneğin *yerli yerinde* deyimini mecaz anlam içermediği için buna karşılık kullanılan *في مكانه* kalıbı da anlamı karşılamaktadır. Ama biçilmiş kaftan deyimini mecaz içerdiği için buna karşılık kullanılan *خلعة مفصلة* kalıbı anlamca birebir örtüşse de Arapçada doğrudan bu şekilde kullanılan bir deyim olmadığı için kastedilen mana anlaşılacaktır. Geriye kalan deyimlerden 7 tanesine uygun bir karşılık bulunamadığı için içerdiği anlama uygun olarak açıklama yapılmıştır. 3 tanesinin ise çevirisi yapılmadan doğrudan çıkarılmıştır. Arapçada aynı anlamda kullanılan deyim ya da kalıp olmasına rağmen, deyimlerin birçoğunun çevirisinde bunlar kullanılmamıştır. Bunun yerine motamot çeviri tercih edilmiştir. Deyimlerin değerlendirilmesini

yaptığımız bölümde aynı anlama gelen ve kullanımı yaygın olan Arapça deyimler, tespit edebildiğimiz nispette öneri olarak sunulmuştur.

Bilgi Notu

Makale, araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Yapılan bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Kaynakça

Akalın, Ş. H., Toparlı, R., Argunşah, M., Demir, N., Gözaydın, N. (2011). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Akdağ, H. (1999). *Arap dilinde deyimler ve atasözleri*. Tekin Kitabevi.

el-Askerî, E. H. (1988). *Kitabu cemhereti 'l-emsâl*. Dâru Cîl.

Aslan, F. B. (2021). Yaşar Kemal'in 'Yer Demir Gök Bakır' adlı romanın Türkçeden Arapçaya çevirisindeki deyimlerin eşdeğerlik bağlamında incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 341-351.

el-'Âyid, A., Ömer, A. M., Cîylânî, İ.-H. Y., Abduh, D., Taâmeh, S. C., Maraşlı, N. (2003). *el-Mu'cemu 'l-'Arabîyyi 'l-esâsî*. el-Munazzamatu 'l-'Arabîyyetu li't-terbiyeti ve's-sekâfeti ve'l-'ulûm.

Baker, M. (1992). *In other words a coursebook on translation*. Routledge.

el-Cezâirî, T. (2012). *Eşheru 'l-emsâl*. Muessesetu Hindâvî.

Çotuksöken, Y. (2004). *Türkçe atasözleri ve deyimler sözlüğü*. Toroslu Kitaplığı.

Doğru, E. (2011). *Dilin derin devleti deyimler*. Fecr Yayınevi.

Dönmez, M. İ. (2018). Orhan Pamuk'un Sessiz Ev romanındaki atasözü ve deyimlerin Arapça çevirilerinin Mona Baker çeviri stratejilerine göre

incelenmesi. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat Dergisi*, 3(Özel Sayı), 19-32.

Durmuş, İ. (2004). Mesel. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* içinde, 29, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Erkman Akerson, F. (1997). *Anlam çeviri karşılaştırma*. ABC Kitabevi.

Fîrûzâbâdî, M. b. Y. (2005). *el-Ğâmûsu 'l-muĥîţ*. Muessesetu'r-risâle.

Göktürk, A. (1994). *Çeviri: Dillerin dili*. Yapı Kredi Yayınları.

Haşimoğlu, A. (2019). *Arapça kolay deyimler*. Akdem Yayınları.

İbn Manzûr, M. b. M. (t.y.). *Lisânu 'l-'Arab*. Dâru sâdır.

Karavin, H. (2016). Çeviri kuramları bağlamında eşdeğerlik kavramının izini sürmek. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6(12), 125-144.

Karşlı, İ. (2017). *Arapça atasözleri ve deyimler kitabı*. Mektep Yayınları.

Kaykânû, A. B. (2002). *Mu'cemu 't-teâbîr*. Mektebetu Lübnan Nâşîrûn.

Kutlu, M. (2020a). *et-Tahammül ve 's-sefer*. (Çev: M. Süleyman), el-Mektebetu'l-mısrî li'l-matbûât.

Kutlu, M. (2020b). *Ya tahammül ya sefer*. Dergâh Yayınları.

Nâsîf, V. (2011). *Eşheru 'l-emsâli 'l-Arabiyye*. Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî.

Suçin, M. H. (2013). *Öteki dilde var olmak Arapça çeviride eşdeğerlik*. Say Yayınları.

Şimşek, M. S. & Uzun, T. (t.y.). *Arapça-Türkçe deyimler kalıp ifadeler atasözleri*. Elif Yayınları.

Üçgül, S. (2013). Dilde ve metinde ulusal kültür bileşenleri. *Turkish Studies - International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(9), 125-133.

EXTENDED ABSTRACT

Turkish and Arab civilizations, which have been in close contact since the first periods of Islam, have a rich linguistic structure. Translation activities are one of the elements that provide interaction between two civilizations and serve as a bridge. One of the most important elements that make up the history of societies is language, and one of the indispensable elements of language is idioms. The more idioms that express the past and experiences of a culture in a short and concise way, the richer the language is. Since each society's own history and cultural accumulation is different, the idioms used by the people also differ in connection with this. For this reason, difficulties arise in translating idioms into another language.

The use of idioms mostly in a figurative sense also makes this difficulty more evident. Idioms are phrases that have their own specific meanings. Translating idioms that are more common in the metaphorical sense into another language can be more difficult compared to other translations. The most important method of overcoming this challenge is to master both languages. In our study, the Arabic equivalents of 48 idioms in Mustafa Kutlu's story book "Ya Tahammül Ya Sefer" were determined. Related idioms have been included in our study together with the sentence in which the idiom is used in order to prevent semantic distortion, and then their translations are examined within the framework of Mona Baker's translation strategies. Idioms in the source book were identified and compared with translations of these idioms in Arabic.

This comparison was made within the framework of the idiom translation strategies of Mona Baker, a specialist in translation techniques. The first of these are idioms that overlap in meaning, in which the idiom in the source language is translated into the target language in approximately the same sense using the same words. The second is idioms that overlap with words with different meanings, in which the idiom in the source language is transferred to the target text with different words with the same meaning. The third is the paraphrased idioms that are used in cases where a suitable idiom cannot be found in the target language or there are stylistic differences between the two languages. Finally, if an equivalent of the idiom to be translated in the target text cannot be found and a close meaning cannot be obtained through paraphrasing, it is the idioms in which the idiom is completely omitted.

In order not to spoil the integrity of meaning, the idiom in the source and target text has been transferred to the study together with the sentence it is in. Idioms were classified and evaluated according to Baker's translation strategies. In this way, it was

tried to determine which strategies the translator used more and which method he preferred during translation.

In this context, the forty-eight idioms we have examined; Twenty-one (43.75%) of them overlapped in meaning, seventeen (35.41%) of them were translated into Arabic with different words, seven (14.5%) were translated into Arabic by paraphrasing and three (0.69%) were translated into Arabic. From this point of view, the translator's idioms in the source text; It can be said that he tried to translate it literally, regardless of the effect it would have on the target text. So much so that almost half of the idioms are identical with words; A ratio close to ten is translated with different words in meaning. Since no suitable answer could be found for seven of the remaining idioms, they were explained in accordance with the meaning they contain. and three of them were directly omitted without translation. Although there are idioms or patterns used with the same meaning in Arabic, they were not used in the translation of most of the idioms. Instead, literal translation was preferred. In the section where we evaluated the idioms, Arabic idioms that have the same meaning and are widely used are presented as suggestions to the extent that we can determine.